Forensic Science, 4'2026
ISSN: 3083-6085 (print), 3083-6093 (online)

УДК [343.98:159.9]
DOI https://doi.org/10.32782/forensic.science.2026.4.7

Маргарита Журавльова
кандидат психологічних наук, заступник директора
з експертної роботи,
Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України
https://orcid.org/0000-0003-1569-5119

Вікторія Рудакова
завідувач лабораторії психологічних, мистецтвознавчих
та інших видів досліджень,
Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України
https://orcid.org/0000-0003-4407-3837

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОКАЗУВАННЯ В МЕЖАХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЗА ФАКТОМ НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

У статті розглядається актуальна чуттєва, часто болісна, для розлучених сімей проблема невиконання судових рішень щодо визначення місця проживання дитини та встановлення графіка спілкування з нею. Аналізується неспроможність чинного законодавства забезпечити виконання судового рішення, неспроможність ефективного застосування цивільно-правових і виконавчих механізмів у ситуаціях, коли об'єктом виконання є дитина, а не майнові зобов'язання.

Автори пропонують міждисциплінарний підхід до вирішення проблеми, який передбачає поєднання правових механізмів, роботи виконавців, залучення психологів і проведення судово-психологічної експертизи в межах кримінальних провадженнях за статтею 382 Кримінального кодексу України, що передбачає кримінальну відповідальність за системне невиконання судових рішень. Запропоновано та деталізовано алгоритм дій для батьків, що потерпають від невиконання рішень, а також розроблено перелік необхідних питань для судово-психологічної експертизи в межах кримінального провадження. На відміну від цивільного процесу, така експертиза дозволяє глибше дослідити автономність думки дитини та виявити ознаки зовнішнього психологічного впливу під час її безпосереднього дослідження (із застосуванням процедури опитування та психодіагностичного інструментарію).

У статті проаналізовано основні чинники, які формують небажання дитини спілкуватися з одним із батьків, серед яких втягнення дитини в конфлікт лояльності, негативний досвід взаємодії, опосередкований вплив іншого з батьків і оточення, а також тривалий батьківський конфлікт. Особлива увага приділяється оцінці декларованого небажання дитини контактувати з одним із батьків, розмежуванню внутрішніх (самостійно сформованих) і зовнішніх (вплив дорослих або конфліктної ситуації тощо) чинників. У висновках статті наголошено на необхідності міждисциплінарного підходу, де юридичні санкції поєднуються з фаховою психологічною оцінкою для забезпечення найліпших інтересів дитини.

***Ключові слова**: невиконання судових рішень, психологічна експертиза, опитування, конфлікт лояльності, психологічний вплив, сімейні спори, кримінальна відповідальність, найкращі інтереси дитини.*

Урегулювання питання щодо невиконання рішень суду після завершення спорів про визначення місця проживання дитини та встановлення графіка спілкування з нею є дуже актуальним, але досі не вирішеним. Практика свідчить, що після ухвалення судового рішення про місце проживання дитини його виконання не здійснюється через відсутність законної процедури його реалізації, безпечної для психологічного стану дитини. Так, відібрання дитини здебільшого є травмувальною процедурою, якщо малеча демонструє незгоду. Не менш складними є випадки, коли судове рішення щодо зустрічей із дитиною блокується одним із батьків, з яким вона проживає, або нею самою. Зазвичай блокування є прихованим: дитині розповідають про «поганого» татуся або жахіття подружнього проживання з ним. Заразом «небажаному» батьку заявляється, що «дитина сама не хоче спілкуватися». Така ситуація називається конфліктом лояльності. Конфлікт лояльності – це процес залучення дітей до конфліктних стосунків батьків, свідомі чи підсвідомі дії та висловлювання батьків, іншого оточення дитини, які мають на меті змусити зробити вибір між батьками. Більш детально розглянуто авторами в публікаціях за посиланнями [1; 2].

Незважаючи на те, що законодавство України містить низку норм, спрямованих на забезпечення обов'язковості судових рішень та захист прав учасників сімейних правовідносин (наприклад, ст. 129-1 Конституції України про обов'язковість судових рішень; ст. ст. 18, 447-453 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України щодо обов'язковості судових рішень та контролю за виконанням судових рішень; ст. ст. 157, 159 Сімейного кодексу України про спори щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї, та вирішення батьками питань щодо виховання дитини; ст. ст. 3, 9 Конвенції про права дитини; Закон України «Про виконавче провадження», що регулює порядок примусового виконання судових рішень та рішень інших органів через державну виконавчу службу або приватних виконавців тощо), їхня ефективність у зазначеній категорії справ залишається провальною.

Зазначені норми здебільшого мають декларативний характер і не забезпечують належного практичного результату в делікатних питаннях урегулювання батьківсько-дитячих стосунків. Судова практика свідчить, що факт невиконання судових рішень у справах про визначення місця проживання дитини або встановлення графіка спілкування з нею зазвичай фіксується судами під час розгляду скарг на дії (бездіяльність) органів примусового виконання, розгляду заяв про зміну способу й порядку виконання рішення тощо. Водночас зазвичай така фіксація не супроводжується застосуванням ефективних заходів процесуального реагування. Суди обмежуються визнанням факту порушення або формальним підтвердженням наявності перешкод у виконанні рішення, уникають комплексного оцінювання поведінки сторін та її впливу на психологічний стан дитини. Як наслідок, накладення судових санкцій у формі штрафів не зупиняє систематичного невиконання судових рішень, а застосування таких винятків заходів, як позбавлення батьківських прав, залишається поодиноким і не відповідає реальному масштабу проблеми.

Здебільшого вирішення питання виконання судового рішення переноситься у площину виконавчого провадження із залученням державних виконавців. Проте специфіка сімейних спорів, у яких об'єктом «виконання» є люди, а не майнові зобов'язання, істотно ускладнює ефективність примусових заходів. Нерідко участь виконавчої служби не лише не сприяє відновленню батьківсько-дитячих стосунків, а й загострює конфлікт, що зазвичай негативно відображається на психологічному стані дитини.

Непоодинокими є випадки, коли один із батьків, на користь якого ухвалено судове рішення про встановлення графіка спілкування з дитиною, фактично позбавлений можливості реалізувати це право через перешкоди з боку іншого з батьків. Такі перешкоди можуть набувати різних форм – від ігнорування визначеного судом графіка (не приходити на зустрічі, не виводити дітей з будинку для зустрічей) до маніпулювання емоційним станом дитини («дитина не хоче тебе бачити», «через тебе їй погано») або формального прикриття «об'єктивними причинами» («дитина себе погано почуває», «на дворі погана погода, вона легко одягнена, тому не залишиться з тобою»).

На особливу увагу заслуговує той факт, що в умовах тривалого конфлікту між батьками дитина стає безпосереднім учасником вико-

навчих процедур, що може мати для неї травмувальні наслідки. У таких ситуаціях батько або мати, які прагнуть діяти в інтересах дитини, демонструють особисту психологічну зрілість і утримуються від примусових або конфліктних дій з метою мінімізації шкоди для дитини. Водночас така позиція нерідко призводить до поступової фактичної втрати не тільки зв'язку з дитиною, але й будь-якої емоційної близькості з нею.

У такій ситуації перед батьками, які об'єктивно зацікавлені у збереженні стосунків з дитиною, постає низка складних питань. Зокрема, виникає сумнів щодо доцільності застосування такого «лагідного» підходу, який полягає у свідомому утриманні від активних (можливо, інколи жорстких) дій з метою уникнення психологічної травматизації дитини. З іншого боку, відмова від наполегливої реалізації власних батьківських прав у ситуації системного невиконання судового рішення фактично створює умови для їх подальшого нівелювання та закріплення відповідної поведінки того з батьків, з яким проживає дитина. У результаті така «лагідність» одного з батьків може бути використана іншим як інструмент для остаточного обмеження участі в житті дитини.

У практиці експертів-психологів Одеського науково дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України (далі – ОНДІСЕ) були випадки, коли батьки після того, як отримали рішення суду щодо графіка спілкування та зустрічей з дитиною, просили консультацію. Вони стикалися із ситуацією системного невиконання такого рішення, що унеможливлювало реалізацію визначеного судом порядку спілкування.

Проілюструємо особливо яскравим прикладом із ситуації, у якій опинився пан В.

Подружнє життя пана В. та його колишньої дружини завершилося взаємними претензіями один до одного. У шлюбі народилося двоє дітей, які після розлучення стали предметом боротьби дорослих і опинилися в ситуації конфлікту лояльності між батьками. За заявою матері до ОНДІСЕ була призначена експертиза дитячо-батьківських взаємин. За результатами проведення досліджень дітей і обох батьків (винятком став випадок, коли батько з'явився на дослідження, яке ініційоване стороною матері) експертом було складено висновок про те, що батько має позитивне емоційне ставлення до дітей, виявляє щире бажання брати участь у їх вихованні та володіє необхідними особистісними якостями для виконання батьківських функцій. Ставлення дітей до батька на час проведення експертизи також було позитивним: діти висловлювали бажання спілкуватися з ним, відвідувати його та залишатися з ночівлями, говорили про свою любов до нього. Водночас результати дослідження сімейної системи загалом показали, що колишнє подружжя не змогло відокремити міжособистісний конфлікт від батьківських ролей. Незважаючи на готовність батька до компромісів і прийняття умов, запропонованих матір'ю, остання демонструвала категоричне неприйняття участі батька в житті дітей, перешкоджала зустрічам дітей з дорослим, заперечувала можливість будь-якої комунікації між ними. Надалі, заручившись позитивним для себе рішенням суду про встановлення графіка спілкування із синами, пан В. сподівався на можливість повноцінної взаємодії з дітьми, яка врегульована судовим рішенням, але це не завершилося успішно. У конфлікт було залучено державних виконавців, що не сприяло стабілізації ситуації. Навпаки, втручання виконавців призвело до підвищення рівня конфліктності між дорослими, свідками чого були діти. Хлопчики, які раніше висловлювали прихильність до батька, категорично відмовились від зустрічей з ним, мотивували це тим, що батько нібито погано ставиться до матері, ображає її. У результаті всі зустрічі, передбачені судовим рішенням, фактично не відбувалися, застосовані санкції у формі штрафів не мали жодного ефекту, а ситуація загострилася. У цій ситуації пан В. прийшов до ОНДІСЕ по допомогу з питаннями: «Що робити?», «Як зберегти стосунки з дітьми?», «Як не травмувати їх?», «Як взаємодіяти з колишньою дружиною?». Але чи є на ці питання відповіді?

Зазначений випадок наочно демонструє, що навіть проведення судових психологічних експертиз і формування обґрунтованої доказової бази не гарантує ефективного захисту прав батьків і дитини в разі відсутності дієвих механізмів виконання судових рішень. Звернення батьків до експертів-психологів після завершення судового розгляду свідчить про наявність великої прірви між судовим вирішенням сімейного спору та його фактичним виконанням, а також про потребу в міждис-

циплінарному підході до захисту прав дитини, який не обмежувався б винятково рамками судового процесу.

Безумовно, у межах консультативної роботи психолог може надати відповіді на окремі запити, пов'язані з особливостями комунікації з дитиною, способами зниження конфліктності або індивідуальними рекомендаціями щодо поведінки одного з батьків. Однак ключовим залишається питання: яким чином ці рекомендації можуть бути реалізовані за відсутності фактичного доступу до дитини та в умовах активної протидії з боку іншого з батьків?

Особливу складність становить оцінка декларованого небажання дитини спілкуватися з одним із батьків, яке часто (зокрема, і державними виконавцями) може сприйматися як аксіома. Водночас у кожному окремому випадку необхідно розмежовувати ситуації, коли така позиція є результатом самостійно сформованого внутрішнього переживання дитини, та випадки, коли вона виникає під впливом тривалого конфлікту між дорослими або внаслідок опосередкованого впливу інших осіб.

Практика авторів проведення психологічних досліджень дітей у межах справ про визначення місця проживання дитини та встановлення графіка спілкування з нею показує, що гостре небажання дитини підтримувати контакт з одним із батьків може бути зумовлене низкою чинників. Зокрема, здебільшого таке ставлення може формуватися внаслідок таких основних факторів:

1) негативного досвіду безпосередньої взаємодії дитини із цим батьком (агресивна, зневажлива поведінка, ігнорування потреб дитини, порушення її особистих кордонів тощо);

2) негативного ставлення цього батька до інших значущих для дитини дорослих (іншого з батьків, опікунів, членів родини), що може формувати в дитини образ загрози, небезпеки або зради;

3) опосередкованого впливу на ставлення дитини з боку оточення, зокрема через навіювання, страх втрати емоційного зв'язку або прихильності з тим із батьків, з яким дитина постійно проживає, конфлікти лояльності, психологічний вплив або маніпуляції в умовах тривалого міжбатьківського конфлікту.

Тобто не кожна відмова дитини від спілкування з одним із батьків є наслідком зовнішнього психологічного впливу або маніпуляцій. У частині випадків така позиція може бути зумовлена реальним негативним досвідом взаємодії, тривалим дефіцитом емоційного контакту, непослідовністю або деструктивною поведінкою самого батька (матері). Дитина, залежно від віку та рівня психічної зрілості, здатна формувати автономну позицію, що ґрунтується на власних переживаннях та інтерпретації подій.

За таких обставин декларованe небажання дитини контактувати з одним із батьків не може розглядатися як основна й остаточна підстава для обмеження батьківсько-дитячого спілкування без усебічного психологічного аналізу причин його виникнення. Кожен із випадків потребує перевірки, чи є така позиція результатом автономного внутрішнього переживання дитини, чи вона сформувалася під впливом зовнішніх чинників, зокрема конфліктної сімейної ситуації або поведінки значущих дорослих тощо.

Ще більш ускладненою є ситуація, коли невиконання судового рішення виходить за межі цивільного чи виконавчого провадження та стає предметом розгляду в межах кримінального провадження, зокрема за ст. 382 Кримінального кодексу (далі – КК) України (невиконання судового рішення). Перехід сімейного конфлікту у кримінально-правову площину істотно змінює контекст взаємодії сторін і підвищує рівень напруженості. На відміну від заходів примусового виконання або процесуальних санкцій у цивільному судочинстві, кримінальне провадження передбачає вищий рівень юридичної відповідальності. Санкції, передбачені ст. 382 КК України, охоплюють не лише штрафи, а й можливість застосування покарання у формі позбавлення волі, що посилює відповідальність сторін. Тобто в межах чинного законодавства України кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення фактично є найвищою точкою можливого державного примусу у відповідних правовідносинах, коли інші методи впливу стають неефективними.

Зокрема, якщо це рішення не виконується особою свідомо та систематично, до того ж шляхом формування в дитини негативного ставлення до іншого з батьків, то така поведінка може розглядатися не лише як ухилення від виконання судового рішення, а і як форма психологічного насильства над

дитиною. У такому разі поведінка людини має набувати іншої правової та психологічної оцінки, оскільки її наслідки виходять за межі формального порушення обов'язку виконання судового рішення, впливають на психологічний стан і життя дитини.

Водночас наявність таких факторів впливу (налаштування дитини проти одного з батьків, формування в неї стійкого негативного образу, втягнення в конфлікт дорослих) має бути ретельно й об'єктивно перевірено. У цьому контексті ключового значення набуває психологічна експертиза дитини у кримінальних провадженнях щодо невиконання судових рішень стосовно визначення місця проживання дитини та встановленого графіка спілкування з нею. На розгляд цієї експертизи можуть бути винесені питання стосовно здатності дитини (з урахуванням її віку, рівня психічного розвитку й актуальної сімейної ситуації) самостійно формувати та висловлювати власну думку щодо спілкування з батьками; наявність психологічних чинників, що зумовили небажання дитини спілкуватися з кимось із батьків; наявності в дитини ознак психологічного відчуження від одного з батьків, стосовно якого не виконуються рішення суду, дослідження факторів, які вплинули на його формування тощо. Редакція питань, на нашу думку, може бути такою:

– чи здатна дитина з урахуванням її віку, рівня психічного розвитку й актуальної сімейної ситуації самостійно формувати й висловлювати власну думку щодо спілкування з батьками?

– Якими психологічними чинниками зумовлене небажання (або відмова) дитини від спілкування з батьком (або матір'ю)? Який характер мають ці чинники: внутрішній (сформований дитиною) чи зовнішній (під впливом дій батька, матері, інших дорослих), з урахуванням результатів психологічного дослідження дитини?

– Чи наявні в дитини ознаки психологічного відчуження від батька (або матері)? Якщо так, які фактори, виходячи із психологічного дослідження дитини, вплинули на його формування?

– Які психологічні умови спілкування дитини з батьком (або матір'ю) є психологічно доцільними та сприятливими для комфортної взаємодії між ними, з урахуванням думки дитини?

Відповідні питання частково перетинаються з тими, що вирішуються в межах цивільних спорів щодо дитячо-батьківських взаємин. Водночас у кримінальних провадженнях щодо невиконання судових рішень вони набувають іншого змістового навантаження, оскільки спрямовані не лише на захист інтересів дитини, а й на встановлення характеру, ступеня та наслідків поведінки дорослих, що зумовлює подальші правові наслідки для сторін.

Також відмінністю під час проведення такої експертизи є те, що в її межах проводиться дослідження не всіх членів родини, а суто дитини, зокрема, шляхом її безпосереднього опитування [3; 4] та застосування комплексу психодіагностичних методик, спрямованих на виявлення особливостей актуального емоційного стану малечі, рівня сформованості власної позиції, можливих ознак психологічного впливу з боку дорослих тощо.

Важливим є те, що ініціатором призначення відповідної експертизи у кримінальному провадженні виступає слідчий, а не безпосередньо сторона спору, оскільки це має велике значення тоді, коли один із батьків систематично перешкоджає доступу до дитини та фактично унеможливлює проведення будь-яких психологічних досліджень у цивільному процесі, або можливості налагодження міжособистісної взаємодії між дитиною та дорослим, щодо якого не виконуються судові рішення. У межах кримінального провадження ігнорування законних вимог слідчого щодо забезпечення участі дитини у процесуальних діях є значно складнішим та передбачає більшу відповідальність.

Окрему категорію становлять ситуації, наприклад, коли має місце фактичне викрадення дитини в матері (або батька) або тривале приховування її місця перебування, унаслідок чого дитина позбавлена можливості підтримувати контакт з одним із батьків, втрачає з ним емоційний зв'язок або взагалі не має сформованого уявлення про нього. У такому разі є цілком зрозумілим небажання дитини взаємодіяти з «новим» для неї дорослим, тому механізми відновлення батьківсько-дитячого контакту мають бути врегульовані вже на етапі кримінального провадження. Наприклад, слідчим можуть бути організовані процесуальні (примусові) заходи, спрямовані на поступове знайомство дитини з батьком (матір'ю), відновлення або

формування емоційного контакту та забезпечення можливості безпечної взаємодії між ними. Такі заходи можуть включати поетапні зустрічі дитини з одним із батьків без участі іншого з батьків, з яким дитина проживає, за умови опосередкованого контролю з боку правоохоронних органів і за участю спеціаліста-психолога. Метою таких дій є не примусове нав'язування контакту, а створення умов для поступового відновлення довіри, встановлення безпечної взаємодії, формування близького емоційного зв'язку.

У цьому контексті слідчий відіграє ключову роль не лише як процесуальна особа, що фіксує факт невиконання судового рішення, але і як суб'єкт, здатний ініціювати комплексну перевірку обставин формування позиції дитини, зокрема й шляхом призначення судово-психологічної експертизи.

З огляду на викладене вважаємо, що алгоритм дій батька (матері), який постраждав від системного невиконання судового рішення щодо визначення місця проживання дитини або встановлення графіка спілкування з нею, може бути такий:

– отримання виконавчого документа та відкриття виконавчого провадження;

– фіксація фактів невиконання судового рішення, документування кожного випадку зриву зустрічей, перешкод у спілкуванні, відмов у передачі дитини, зокрема, шляхом звернень до виконавчої служби, звернення до поліції, органів опіки та піклування, складання відповідних актів, свідчення очевидців тощо;

– звернення до виконавця з вимогою про накладення штрафів на винного, винесення постанов про попередження, застосування інших заходів впливу, передбачених законом тощо;

– звернення до суду зі скаргою на дії (бездіяльність) іншої сторони конфлікту. У разі систематичного ухилення – ініціювати питання про зміну способу та порядку виконання рішення або про встановлення додаткових заходів забезпечення його виконання;

– паралельна робота із психологами (у межах можливого доступу до дитини або роботи з батьком), яка спрямована на формування конструктивної позиції, зниження конфліктності та збереження продуктивної міжособистісної взаємодії;

– звернення до правоохоронних органів щодо притягнення до кримінальної відповідальності за систематичне невиконання судового рішення, зокрема, за ознаками складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України.

Нині проблема системного невиконання судових рішень щодо визначення місця проживання дитини та встановлення графіка спілкування з нею залишається невирішеною в українській практиці. Уважаємо, що ефективне реагування на невиконання судових рішень у справах щодо дітей потребує виходу за межі суто цивільно-процесуальних механізмів і передбачає застосування міждисциплінарного підходу, який поєднує правові інструменти, психологічну роботу та реальну орієнтацію на захист найкращих інтересів дитини.

Зокрема, на думку авторів, психологічна експертиза у кримінальних провадженнях за фактом невиконання судового рішення стосовно визначення місця проживання дитини та встановленого графіка спілкування з нею набуває особливої актуальності, оскільки сприяє встановленню наявності, характеру та механізмів психологічного впливу на дитину, дозволяє оцінити інтенсивність, системність і наслідки дій сторони, яка не виконує судове рішення, зокрема в аспекті залучення дитини до конфлікту лояльності та формування в неї негативного ставлення до іншого з батьків.

Отримані в межах відповідної психологічної експертизи висновки можуть бути використані для надання правової оцінки поведінки сторін, з урахуванням психологічних наслідків для дитини, для формування «суворості покарання» та дозволять змістити акцент з формального факту невиконання судового рішення на реальний вплив поведінки дорослих на психологічний стан дитини.

Список використаної літератури:

1. Журавльова М. О. Доцільність допиту дитини в суді під час вирішення питання щодо її проживання. *Слово національної школи суддів України*. 2021. № 1 (34). С. 118–127. URL: http://slovo.nsj.gov.ua/index.php/ua/arkhiv-nomeriv/2021/1-34-2021

2. Журавльова М. О. Автентичність показань дитини під час визначення судом її місця проживання. *Проблеми та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 16 жовтня 2020 року / відп. ред. А. І. Черемнова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 170–175.
3. Журавльова М. О. Методика опитування дитини – протокол NICHD (адаптація). *Вісник ОНДІСЕ*. 2022. № 11. С. 40–48. URL: http://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/vipusk-112022.pdf
4. Журавльова М. О. Методика опитування дитини – протокол NICHD (адаптація). *Вісник ОНДІСЕ*. 2022. № 11. С. 28–39. URL: http://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/vipusk-112022.pdf

References:

1. Zhuravlova, M. O. (2021). Expediency of Interrogating a Child in Court When Deciding on the Issue of the Child's Place of Residence. *Slovo of the National School of Judges of Ukraine*, № 1 (34), pp. 118–127. Available at: http://slovo.nsj.gov.ua/index.php/ua/arkhiv-nomeriv/2021/1-34-2021
2. Zhuravlova, M. O. (2020). Authenticity of a Child's Testimony When Determining the Child's Place of Residence by the Court. In A. I. Cheremnova (Ed.), *Problems and Prospects for the Development of Forensic Examination and Criminalistics: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (Odesa, October 16, 2020), pp. 170–175. Odesa: Helvetica Publishing House.
3. Zhuravlova, M. O. (2022). Child Interviewing Methodology – NICHD Protocol (Adaptation). *Bulletin of the Odesa Research Institute of Forensic Examinations*, № 11, pp. 40–48. Available at: http://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/vipusk-112022.pdf
4. Zhuravlova, M. O. (2022). Child Interviewing Methodology – NICHD Protocol (Adaptation). *Bulletin of the Odesa Research Institute of Forensic Examinations*, № 11, pp. 28–39. Available at: http://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/vipusk-112022.pdf

Marharyta Zhuravliova, Viktoriia Rudakova. Forensic psychological examination as a tool of evidence in criminal proceedings related to failure to comply with court decisions

The article addresses a relevant, sensitive, and often painful issue for divorced families – the failure to comply with court decisions regarding the determination of a child's place of residence and the establishment of a visitation schedule. It analyzes the inability of current legislation to ensure the enforcement of court decisions, as well as the inefficiency of civil and enforcement mechanisms in situations where the subject of enforcement is a child rather than property obligations.

The authors propose an interdisciplinary approach to solving the problem, which involves combining legal mechanisms, the work of enforcement officers, the involvement of psychologists, and conducting forensic psychological examinations within criminal proceedings under Article 382 of the Criminal Code of Ukraine, which criminal liability for systematic non-compliance with court decisions. An algorithm of actions for parents suffering from non-compliance with court decisions is proposed and detailed, along with a list of necessary questions for forensic psychological examination within criminal proceedings. Unlike civil proceedings, such an examination allows for a deeper study of the autonomy of the child's opinion and the identification of signs of external psychological influence during direct examination (using interviews and psychodiagnostic tools).

The article analyzes the main factors that shape a child's unwillingness to communicate with one of the parents, including involvement in a loyalty conflict, negative interaction experience, indirect influence of the other parent and environment, as well as prolonged parental conflict. Special attention is paid to assessing the child's declared unwillingness to maintain contact with one of the parents, distinguishing between internal (independently formed) and external (influence of adults or conflict situations, etc.) factors. The conclusions emphasize the need for an interdisciplinary approach where legal sanctions are combined with professional psychological assessment to ensure the best interests of the child.

***Keywords**: non-compliance with court decisions, psychological examination, interview, loyalty conflict, psychological influence, family disputes, criminal liability, best interests of child.*

Дата першого надходження статті до видання: 14.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)